

in the interpretations of different authors allow us to consider a novelette as a "hypertext", the meaning of which is revealed in the interaction and the mutual superposition of the individual texts. Shocker sums up the experience of contemporary and previous generations. It summarizes the nature of philosophy, reveals the world through the prism of the author's experience, and represents generation. Besides, it contains more obvious references to the mythological and philosophical aspects of the person's and the community's life, as a phenomenon of the late twentieth century, has the property of intertextuality. The function of a shocker as a phenomenon is broadcast to the main reader some basic effective models of relationships and behavior in everyday and crisis situations – personal and professional life, training these models.

Key words: shocker, myth, intertext, literary formulas, psychotherapy.

УДК 821.161.2: Бендер

ORCID iD 0000-0001-6353-9044

Антон Бузов

«БЕЗУМНИЙ ПАКТ» ЯК ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ІНІЦІАЦІЇ: НОВЕЛА ВІТАЛІЯ БЕНДЕРА «ТАЄМНИЦЯ» В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІСТСЬКИХ ПОШУКІВ АВТОРА

У статті розглянуто поетикальні домінанти новели Віталія Бендера «Таємниця» як зразкового відносно модерністських пошуків автора. Здійснено аналіз новели на фабульному рівні. У творі послідовно виділено фази обособлення, встановлення партнерства, смертельного випробування. Використання класичних сюжетних схем під час дослідження літературного доробку Віталія Бендера дає змогу повніше розкрити не лише загальнолюдський пафос та гуманістичну спрямованість тексту новели, але й його ідейно-естетичну своєрідність. Відзначено, що у «Таємниці» автор розкриває особливий вимір ініціації українського емігранта на чужині — інтимний. Підкреслено, що втрачена в умовах екзилу ідентичність віднаходиться шляхом утворення особистих стосунків головних героїв аналізованого твору. Підсумовано, що звернення Віталія Бендера до зазначеної проблематики є показником його модерністських зацікавлень.

Ключові слова: еміграція, поетика, ініціація, самоідентифікація, модернізм, дискурс.

Звернення до мистецької спадщини Віталія Бендера сьогодні є своєрідним жестом повернення цього незаслужено невідомого на Батьківщині імені до літературного й навколелітературного обігу. Практика, коли за кордоном митець дістає більше визнання, ніж у рідній країні, загалом характерна для українського літературного процесу ХХ століття, протягом якого був витворений цілий масив художніх текстів письменників-емігрантів, більшість із яких мала лише етнічний зв'язок із Україною, вповні реалізувавшись на зарубіжних теренах. Доробок Віталія Бендера досі є непоцінованим на його Батьківщині. Відомий переважно в британській, німецькій та американській еміграційній пресі у ролі публіциста й політичного діяча, на «материковій Україні» Бендер та його творчість донедавна лишалися справжньою terra incognita, обділеною

увагою як фахових дослідників, так і поціновувачів художнього слова. Причому рівномірно обійденими увагою науковців лишилися як літературна, так і публіцистична спадщина митця.

Так, у словнику-довіднику «Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості» за редакцією Віри Просалової [14], що є одним із найповніших довідкових видань подібного характеру в сучасній українстиці, подано переважно джерела мемуарного характеру, що стосуються біографії письменника. Лаконічні спогади про Віталія Бендера залишили Р. Василенко [6], М. Дальний [9], І. Качуровський [10]. Найповніше на сьогодні видання творів письменника [2] містить передмову О. Коновала, у якій подано короткі відомості про життєвий шлях літератора, проте повністю відсутні спроби фахового аналізу текстів Бендера [12].

Перелічені розвідки відзначені бодай побіжним інтересом до постаті письменника, чого не можна сказати про решту спеціалізованих видань, присвячених літературному процесу в еміграції. Так, наприклад, у монографії В. Мацька «Українська еміграційна проза ХХ століття» [13] життєвий і творчий шлях Віталія Бендера повністю проігноровано, незважаючи на декларовану в назві праці вичерпність наукової візії діаспорної прози.

Літературно-публіцистичний доробок митця становить об'єкт аналізу кількох розвідок вітчизняних літературознавців. Стаття Віри Просалової присвячена реалізації проблеми «автор-герой» у романі «Фронтіві дороги» [15]. Дослідження проблемного поля есеїстики В. Бендера було здійснене Валентиною Галич [7]. У розвідках автора цієї статті проаналізовано ідейно-естетичні домінанти роману «Фронтіві дороги» [4], розглянуто поетикальні ознаки малої прози Віталія Бендера [5].

Модернізм постає одним із актуальних дискурсів прочитання української еміграційної прози, адже саме звернення до модерністської поетики дає змогу письменникам максимально адекватно передати увесь комплекс мотивів, характерних для суспільно-мистецької думки ХХ ст. Століття революцій, воєн, катастроф потребувало особливої концепції художності, що відповідала б вимогам буремного часу. Тому прочитання новели Віталія Бендера «Таємниця» в модерністському поетикальному дискурсі, на наш погляд, постає актуальним, адже нетрадиційність та в деякій мірі табуйованість питань, що розкриваються в її тексті, цілком суголосні загальній настанові модернізму на якщо не злам, то бодай змаг з канонами попередніх мистецько-культурних епох з метою підваження їхніх основоположних принципів та витворення на цій базі нової ідейно-естетичної парадигми. Вибір же на користь невеликого за обсягом тексту є не випадковим, оскільки, по-перше, саме «Таємниця» є, на нашу думку, найбільш модерністським твором Бендера, по-друге, мала форма дає змогу більш наочно виявити індивідуальні поетикальні нюанси твору.

Мета статті — визначення поетикальної своєрідності новели Віталія Бендера «Таємниця» в дискурсі модерністичних пошуків письменника. **Завдання** — простежити шляхи реалізації модерністської концепції автора в аналізованому творі. **Об'єктом дослідження** вибрано новелу «Таємниця».

Мотив самоусвідомлення українців в еміграції, на нашу думку, найбільш правомірно ототожнювати з ініціацією, оскільки остання є можливістю переходу від однієї соціальної позиції до іншої, що реалізується індивідом у тих чи інших умовах. В. Балушок слідом за А. ван Геннепом пов'язує ініціацію з набором «певних ритуальних дій,

що супроводжують обряди життєвого циклу — родильні, весільні, поховальні, застережні та інші» [1, 14].

А. ван Геннеп подає трикомпонентну модель ініціації. Першим етапом постає сегрегація, тобто відокремлення людини від старого оточення та розрив її з минулим. По-іншому цей етап іменується прелімінальною, або передпороговою, фазою (від латин. *limen* — поріг, межа). На другому етапі відбувається транзиція, або ж лімінальна фаза, — проміжний стан, порубіжний період. Третій етап являє собою реінкорпорацію, або ж постлімінальну фазу, тобто включенням до суспільства та колективу наново, але з набуттям людиною нової якості та нового статусу [8, 10–13]. Зазначена модель є робочою для нашого дослідження.

Розглянемо модель ініціації, втілену в новелі «Таємниця». Головні герої «Таємниці» — «бальзаківська дама» Зоя та дизайнер-початківець Грицько — до своєї зустрічі на чергових емігрантських урочистостях, вірогідно, не живуть повноцінним, власним життям. Еміграція фактично продовжує для них низку сірих, одноманітних буднів, що розпочалися ще на Батьківщині.

Так, Грицько зазнає одну за одною невдачу у вечірній школі декораторів: «Перед *“таємницею”* він був у вечірній школі посереднім студентом, його схеми, візерунки й модифікації нічим особливим не відзначалися» [2, 832]. Вочевидь, це може бути пов'язане з такими негативними рисами його характеру, як незібраність та невміння правильно розподіляти час: «*Припізнюватися, куди б то не було, стало його хронічним недоліком, ніяк не вмів розрахувати час на вбирання й подорож*» [2, 827]. Навіть на доленосну для нього імпрезу (стосовно якої автор висловлює їдку іронію, підкреслюючи, що: «*Емігранти завжди щось відзначають, святкують, щось величають, за чимось тужать, або просто мітингують, є на те потреба чи нема*» [2, 827]; надалі іронію розвиває вже Григорій, на контрасті з подіями на сцені імпрези підкреслюючи, що він — «*емігрант без ніяких заслуг*» [2, 827]) він запізнюється, забігаючи до зали, коли там лишається єдине вільне місце.

Його сусідка по цьому місцю — Зоя — має невизначений через добрий вигляд вік та низку проблем в особистому житті, що спричинені перш за все його відсутністю як такого. Григорієві вона спочатку представляється як «Зоя Вербій», одразу, втім, роблячи ремарку, що краще називати її «пані Вербій», та підкреслюючи, що так само, як і її співрозмовник, не має жодних заслуг. Конструюючи цей діалог двох людей, які через ті чи інші обставини не дістали змоги повної реалізації, Віталій Бендер актуалізує важливу проблему «пересічного емігранта», якому не дісталася лаврів промовця чи політичного трибуна.

Неможливо не помітити тут і авторську іронію, адресовану політиці еміграційних діячів стосовно

урочистих заходів, яких подекуди настільки багато, що їхні відвідувачі губляться в такому різноманітті імпрез. Бендер зумисне не вживає конкретики в описі урочистостей, обмежуючись згадкою про те, що там «... величали якогось емігрантського провідника — було безліч промов і палких деклямацій в його честь» [2, 827]. Набагато цікавішою за бучні промови є звичайна розмова двох незнайомих людей, які розговорилися і знайшли низку спільних інтересів, що роблять їх цікавими одне одному: «Заговорилися так, що й забули за імпрезу. Коли спохватилися, то Григорій підсумував ситуацію відомими словами, що не варто вже йти на “шапковий розбір”» [2, 827]. Письменник ніби хоче повідомити читачеві, що головні події розгортатимуться далеко за межами офіційного діаспорного дискурсу.

Початки життєвих історій обох героїв подані Бендером у їхньому діалозі в кафетерії. Там Зоя актуалізує свій життєпис від довоєнних початків до нинішнього стану: «Недавно минуло 49. <...> Вдома працювала в міській бібліотеці, під час евакуації втратила чоловіка, загинув на одній річковій переправі. З тих пір жила виключно для доньок, росила їх, скеровувала, всіляко помагала. Та й тепер ще прикована до однієї з них, вона і її чоловік працюють, а я господарюю та дітей поряю» [2, 829]. У відповідь на питання співрозмовниці про його життя відтворює свою історію й Грицько: «Проїснував і промучився вже аж 29 років. Перед війною закінчив десятирічку, а тепер працюю в ливарні. Холостяк. Ходжу до вечірньої школи, вчуся на декоратора» [2, 829].

Достатньо помітним є телеграфний стиль повідомлень про себе в обох співрозмовників. Цікавим його елементом є обов'язкове зазначення віку кожного з них, при тому що, принаймні, Грицько не вимагає цього від своєї дами — можливо, з огляду на етикетні норми. Важливо те, що обидві стислі автобіографії — як Грицька, так і Зої, — становлять собою перелік одноманітних сірих фактів, що об'єднують у теперішньому посередньому минуло та відсутності майбутнього. Тому обом героям настільки йдеться про артикуляцію власного віку — вони прагнуть поділитися власним боєм від безцільності цих прожитих років. Так, Грицькові нема чого згадати, окрім закінченої перед війною десятирічної школи, тяжкої праці на ливарні та непевного фаху декоратора, для отримання якого для початку потрібно закінчити вечірню школу. У житті ж Зої після смерті чоловіка практично не було інтимності, адже вона жила виключно для власних дітей, а після того, як ті стали до шлюбу та завели дітей — заради онуків. Помітно, що статус молодої бабусі, від якої потрібний лише догляд за онуками, суттєво пригнічує Зою: «Вони ж здавна звикли, що мамі вже нічого не треба, що я хороша і щедра бабуня, невимоглива й пасивна істота, яка вже звиклася

з подихами старості» [2, 826]. Вжите Грицьком характерне поєднання дієслів «проїснував» і особливо «промучився» постає його вибленою реакцією на власне життя, в якому єдиною постійною величиною є тяжка праця.

Отже, до прелімінальної стадії обидва герої підходять будучи втомленими від одноманітності життя. Вони вирішують вчинити справжній екзистенційний бунт, що не має особливих шансів на успіх. Такий протест постає заради самого протесту й робить головних героїв бодай тимчасово щасливими. Різниця у віці формулює виклик суспільній моралі, що, втім, не має жодного значення для самих учасників цього нетипового роману.

Початок лімінальної стадії датується першою пропозицією Грицька супроводити Зою додому. Як для нього, так і для неї це серйозний крок на шляху до усвідомлення власної самості. Однак у випадку з першим запрошенням герої перебувають на одному з початкових етапів ініціації, тому численні ризики та незвичність самої ситуації зумовлюють скутість обох співрозмовників та їхнє прикінцеве повернення до етикетних норм спілкування молодшого чоловіка та старшої жінки. Грицько перейнятий тим, що його поведінка може видатися занадто розкутою для Зої й до певної міри принизити її гідність. Подібні думки наявні й у пані Вербій, хоч вона й не висловлює їх вербально, проте сигналізує про наявність останніх за допомогою міміки: «Нова знайома не запротестувала, але й не виявила словесного схвалення. Але вид на її обличчі сигналізував, що ця молодеча розв'язність Григорія її і принижує, і здешевлює, і дуже змахує на неповагу» [2, 829]. Як результат, Григорій миттєво прибирає руку, адже процес ініціації має власні правила, де як зволікання, так і занадто швидкий перебіг подій є однаково неприпустимими.

Відносини, які будуються між Грицьком та Зоєю, можна з упевненістю назвати першими як для молодика, так і для зрілої жінки. Звісно, у тексті новели відсутня інформація про те, наскільки успішними були стосунки Зої з її першим чоловіком, як і не розкрито лінію довоєнної юності та емігрантської молодості Григорія. Проте, якщо відштовхуватися від сміливості та самостійності, що постають домінантними у прийнятому обома рішення розвинути їхню випадкову зустріч у щось більше, то ці стосунки дійсно є першими справжніми в історії життя цих чоловіка та жінки. Відбувається перехід до фінальної фази ініціації, коли повністю змінюються ролі, опановані її учасниками. Так, Грицько з невдахи-робітника, що має мрію без шансів її здійснити, стає успішним та модним фахівцем із облаштування інтер'єрів. Зоя ж, вивільнившись із лабет набридлого образу «молодої бабусі», в якій немає іншого життя окрім того, що покладене на вівтар материнської

любві, переживає другу молодість із коханим Грицем, наново реалізувавшись як жінка.

Для обох учасників пари їхні стосунки стають своєрідним відкриттям життєвих істин наново. Так, Грицько усвідомлює, що лише зруйноване коханцями замкнуте коло життєвих невдач і помилок подарувало йому розуміння невідкладності справжніх почуттів віковим умовностям: «І щойно тепер я до кінця усвідомлюю, яку ж болючу кривду ми чинили своїм матерям, коли в сорок років <...> вважали їх старезними, вицвілими, захололими» [2, 835]. Зоя ж віддається волі випадку, вдячна Грицеві за повернення молодості: «Коли від життя я вже нічого більше не сподівалася, він раптом повернув мені молодість і вдмухнув в душу бадьоре буяння весни» [2, 839].

Вільність новоствореної пари від забобонів та пересторог Віталій Бендер ілюструє шляхом проведення паралелей між українськими національними традиціями та змальованим у новелі романом: «В українській сільській культурі утвердилася була так звана приймацька традиція, коли вже досить літня, домовита селянка-вдова брала собі подорожуючого парубка-приймака. В більшості випадків вона буквально тримала його в клітці чи на шворці, чатувала кожний його крок, ходила назирці, кралася слідом, щоб він, бува, не зафліртував з якоюсь сільською дівчиною. То ж і не дивно, що приймак, замість леліяти свою добродійку та прикрашати її осінні дні, ненавидів її всіма фібрами своєї душі і не одне таке приймацьке влаштування скінчилося жахливою трагедією» [2, 834]. Апелюючи до національних традицій, письменник протиставляє їх ситуації, показаній у новелі: «Пані Зоя ніде й ніколи не виявила якихось претензій, не зрадила й дрібки ревности, ніколи не питала його, де він бував, чи зустрічався з іншими жінками. Вона ретельно дбала про його самопошану і не дозволяла, і не

давала приводу, щоб була надщерблена її власна» [2, 834]. Жінка розуміє необхідність рано чи пізно робити новий вибір і цілком свідомо того, що довго подібне «подвійне життя» тривати не може: «Наше розкішне безумство підкочується до кінця, після чого нам залишиться лише далекий, голубий і милий спомин» [2, 836].

Зрештою щастя закоханої пари завершується разом із втратою таємниці — Гриць помирає, Зоя залишається самотньою. Відбувається ще одна ініціація, де Зоя із коханої жінки перетворюється на підкошену горем удову, яку утримує на світі лише буяння спогадів про щасливі роки з Григорієм: «Може, в очах законів, Божих і світських, ми були грішники, але для нас це була захмелююча поема...» [2, 836] Проте жалю від отриманого досвіду екзистенційного спротиву зовсім немає: «Який старий світ, а скільки в ньому ще білих плям!..» [2, 836]. Пережитий бунт існування проти дійсності дає змогу Грицьку та Зої ініціюватися у несприятливих умовах чужини, значно глибше пізнати світ і наново оприявнити в ньому ті життєві ролі, які вони самостійно для себе визначили.

Таким чином, залучена до аналізу новела — чи не найяскравіший приклад мистецьких пошуків Віталія Бендера у рідній модерній естетиці. По-перше, автор подає нестандартну любовну історію, яка напевно викликала б обурення в консервативно налаштованій еміграційній спільноті — кохання молодика до жінки, що годиться йому в матері. По-друге, через увесь твір проходить мотив таємниці. Саме так Григорій називає своє почуття до Зої, саме її відповідь на це почуття і творить таємницю. Вона стає своєрідним напівсакральним символом людського щастя, принаймні для цих двох людей.

Метою подальших розвідок є продовження студій з автопоетики художніх текстів Віталія Бендера.

ДЖЕРЕЛА

1. Балусок В. Обряди ініціацій українців та давніх слов'ян [Текст] / В. Балусок. — Львів : М.П. Коць, 1998. — 216 с.
2. Бендер В. Марш молодости [Текст] / В. Бендер. — Київ : Юніверс, 2005. — 888 с.
3. Бердяев Н.А. Судьба России [Текст] / Н.А. Бердяев. — Москва : АСТ, 2005. — 333 с.
4. Бузов А.С. Дискурс експресіонізму в романі Віталія Бендера «Фронтові дороги» [Текст] / А.С. Бузов // Актуальні проблеми української літератури і фольклору : наук. зб. / редкол.: В.А. Просалова (відп. ред.) та ін. — Вінниця : ДонНУ, 2015. — Вип. 23 — С. 70–79.
5. Бузов А.С. Стильові пошуки у малій прозі Віталія Бендера [Текст] / А.С. Бузов // Jahrbuch der VI Internationalen virtuellen Konferenz der Ukrainistik «Dialog der Sprachen — Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht» Reihe: Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik. Діалог мов — діалог культур. Україна і світ. — Мюнхен : KUBON & SAGNER, 2016. — С. 255–260.
6. Василенко Р.М. Ех, дороги [Текст] / Р.М. Василенко // Життя в гримі та без (шляхами діаспори): мемуари, поезія, публіцистика. — Київ : Рада, 1999. — С. 366–369.
7. Галич В.М. Публіцистика Віталія Бендера: жанрово-стильові доміанти [Текст] / В.М. Галич // Соціальні комунікації: теорія, історія, регіональний дискурс : наук. зб. / Редкол.: В.М. Галич (гол. ред.), К.М. Ульянова (заст. гол. ред.), О.С. Куцевська, Ю.Є. Соловйова, Н.Є. Манич ; передм. К.М. Ульянової. — Рівне : О. Зень, 2015. — С. 23–46.

8. Геннеп А. ван. Обряды перехода. Систематическое изучение обрядов [Текст] / А. ван Геннеп. — Москва : Изд. фирма «Восточная литература» РАН, 1999. — 198 с.
9. Дальний М. Вибране: Люди-події-коментарі [Текст] / М. Дальний. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. — 563 с.
10. Качуровський І.В. Покоління Другої світової війни в літературі української діаспори [Текст] / І.В. Качуровський // Променисті сільвети. — К. : Києво-Могилянська академія, 2008. — С. 514–531.
11. Коновал О.Г. Віталій Бендер про «Вогненне коло» Івана Багряного [Текст] / О.Г. Коновал // Літературна Україна. — 2011. — 10 листопада. — С. 11.
12. Коновал О.Г. Жив з Україною в серці [Текст] / О.Г. Коновал // Марш молодости. — Київ : Юніверс, 2005. — С. 5–9.
13. Мацько В.П. Українська еміграційна проза ХХ століття : монографія [Текст] / В.П. Мацько. — Хмельницький : ПП І.Ж. Дерепка, 2009. — 388 с.
14. Просалова В.А. Віталій Бендер [Текст] // Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості. — Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. — С. 27.
15. Просалова В.А. Проблема *автор — герой* у романі Віталія Бендера «Фронтові дороги» [Текст] / В.А. Просалова // Вісник Донецького університету. — 2015. — № 1–2. — С. 208–213. — (Серія Б. Гуманітарні науки).

REFERENCES

1. Balushok, V. (1998). Obriady initsiatsii ukrainsiv ta davnikh slovian [Initiation Rites of Ukrainians and Ancient Slavs]. Lviv, M. P. Kots, 216 s.
2. Bender, V. (2005). Marsh molodosti. Kyiv, Yunivers, 888 s.
3. Berdiaev, N. (2005). *Sudba Rossii* [The Fate of Russia]. Moskva: AST, 333 s.
4. Buzov, A. (2015). Dyskurs ekspresionizmu v romani Vitaliia Bendera «Frontovi dorohy» [Expressionistic Discourse of the Novel “Front-line Roads” by Vitalii Bender]. *Aktualni problemy ukrainskoi literatury i folkloru: naukovyi zbirnyk*, 23, 70–79.
5. Buzov, A. (2016). Styliovi poshuky u malii prozi Vitaliia Bendera [Searching of Style in Short Prose by Vitalii Bender], Jahrbuch der VI Internationalen virtuellen Konferenz der Ukrainistik «Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht» Reihe: Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik. *Dialoh mov – dialoh kultur. Ukraina i svit*, 255–260.
6. Vasylenko, R. (1999). Ekh, dorohy [Oh, These Roads]. *Zhyttia v hrymi ta bez (shliakhamy diaspor): metuary, poeziia, publitsystyka*. Kyiv, Rada, s. 366–369.
7. Halych, V. (2015). Publitsystyka Vitaliia Bendera: zhanrovo-styliovi dominanty [Publicism of Vitaly Bender: genre-style dominants]. *Socialni komunikatsii: teoriia, istoriia, rehionalnyi dyskurs: naukovyi zbirnyk*, Rivne, O Zen, s. 23–46.
8. Gennep, A. van. (1999). Obriady perehoda. Sistematischeskoe izuchenie obriadov [Rites of Passage. Systematic Study of Rites]. Moskva, Izdatelskaia firma «Vostochnaia literatura» RAN, 198 s.
9. Dalnyi, M. (2007). *Vybrane: Liudy-podiyi-komentari* [Selected works: people-developments-comments], Kyiv, Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 563 s.
10. Kachurovskiy, I. (2008). Pokolinnia Druhoi svitovoi viiny v literaturi ukrainskoi diaspori [Generation of WWII in Literature of Ukrainian Emigration]. In I. Kachurovskiy (Eds.), Kyiv, Kyievo-Mohylianska akademiia, *Promenyty sylvety*, 514–531.
11. Konoval, O. (2011). Vitalii Bender pro «Vohnenne kolo» Ivana Bahrianoho [Vitaly Bender about “The Circle of Fire” by Ivan Bahrianyi]. *Literaturna Ukraina*, 11–12.
12. Konoval, O. (2005). Zhyv z Ukrainoiu v sertsii [He lived with Ukraine in His Heart]. In O. Konoval (Eds.), Kyiv, Yunivers, *Marsh molodosti*, 5–9.
13. Matsko, V. (2009). Ukrainska emihratsiina proza XX stolittia: monohrafiha [The Prose of Ukrainian Emigration: monograph], Khmelnytskyi, PP I. Zh. Derepka, 388 s.
14. Prosalova, V. (2012). Vitalii Bender [Vitalii Bender]. In V. Prosalova (Eds.). Donetsk, Skhidnyi Vydavnychiy Dim, *Ukrayinska diaspora: literaturni postati, tvory, biobibliohrafichni vidomosti*, 27.
15. Prosalova, V. (2015). Problema *avtor – hero*i u romani Vitaliia Bendera «Frontovi dorogy» [The Problem *author – hero* in the Novel “Front-line Roads” by Vitaly Bender]. *Visnyk Donetskoho universytetu. Serii B. Humanitarni nauky*, 1–2, 208–213.

Антон Бузов

«БЕЗУМНЫЙ ПАКТ» КАК ИСТОРИЯ ОДНОЙ ИНИЦИАЦИИ: НОВЕЛЛА ВИТАЛИЯ БЕНДЕРА «ТАЙНА» В КОНТЕКСТЕ МОДЕРНИСТСКИХ ПОИСКОВ АВТОРА

В статье рассмотрены поэтикальные доминанты новеллы Виталия Бендера «Тайна» как образцового относительно модернистских поисков автора. Осуществлен анализ новеллы на фабульном уровне. В произведении последовательно выделены фазы обособления, установления партнерства, смертельного испытания. Использование классических сюжетных схем в ходе исследования литературного наследия Виталия Бендера позволяет полнее раскрыть не только общечеловеческий пафос и гуманистическую направленность текста новеллы, но и его идейно-эстетическое своеобразие. Отмечено, что в «Тайне» автором раскрывается особое измерение инициации украинского эмигранта на чужбине — интимное. Подчеркнуто, что утраченная в условиях эмиграции идентичность вновь обретается путем формирования личных отношений главных героев анализируемого произведения. Сделан вывод о том, что обращение Виталия Бендера к данной проблематике является показателем его модернистских интересов.

Ключевые слова: эмиграция, поэтика, инициация, самоидентификация, модернизм, дискурс.

Anton Buzov

“THE MAD PACT” AS A STORY OF ONE INITIATION: VITALY BENDER’S SHORT STORY “THE SECRET” IN THE CONTEXT OF THE MODERNIST SEARCH OF THE AUTHOR

The article presents a vision of Vitaly Bender’s text as an attempt at self-identification of a Ukrainian emigrant in the discourses and post-war European exile. Particular attention is focused on the reproduction of the existential initiations of representatives of Ukrainian emigration in a foreign mental space. It is noted that the emigration dimension of the life of Ukrainians in the middle and second half of the 20th century is determined by the presence of such ideological dominants as the desire to rediscover lost identity under exile conditions. It is emphasized that to achieve this goal, the heroes of Vitaly Bender’s works not only resort to confrontation with assimilative tendencies, but also strive to return to the European mental and cultural context without losing their own self. The life of the emigrant in the writer’s artistic vision appears as a continuous existential initiation in the new space, thus it can be argued that the work of Vitaly Bender is an organic component of the general artistic and philosophical discourse of the Ukrainian writer diaspora of the postwar period. It is a question of the traditional model of the fable organization of a literary work. The initial phase in this system is the phase of isolation. At this stage, the spatial and temporal characteristics of the work, its key actors, are singled out. The second phase — the phase of partnership — is manifested in the novel at different stages in the development of its plot. It is realized through the establishment of new intersubject connections, in particular, the acquisition by the hero of “helpers” or “wreckers”. The transition to the liminal stage symbolizes the beginning of a direct confrontation with death. The phase of transformation is a complex of spiritual changes of the main characters after the death test. The article considers the vertical dominants of Vitaly Bender’s novel “The Secret” as exemplary in relation to the modernist searches of the author of the work. The analysis of the story at the plot level. In the work, the phases of isolation, establishment of partnership, and death testing are sequentially highlighted. The use of classical plot schemes in the study of the literary heritage of Vitaly Bender makes it possible to more fully reveal not only the universal pathos and humanistic focus of the novel text, but also its ideological and aesthetic originality. It is noted that in the specified work the author reveals a special dimension of the initiation of a Ukrainian emigrant in a foreign land - an intimate measurement. It was emphasized that the identity lost in the conditions of emigration is regained through the formation of personal relations of the main characters of the analyzed work. It is concluded that the appeal of Vitaly Bender to this issue is an indicator of his modernist interests.

Key words: emigration, poetics, initiation, self-identification, modernism, discourse.